

ลักษณะทางเศรษฐกิจที่อาจยังผลต่อการเลือกใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุผลักดันให้สตรีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว ได้พิจารณาถึงความเหมาะสมในการมีบุตรที่ตนควรจะมีได้ โดยไม่ประสบปัญหา คือครอนทางเศรษฐกิจหรือการประกอบอาชีพของสตรี สิ่งเหล่านี้อาจเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมารับบริการวางแผนครอบครัวและการเลือกใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิ สำหรับการศึกษานี้ในหนังสือจะมุ่งพิจารณาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจเฉพาะอาชีพของสามีและภรรยา การทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการแต่งงาน รายได้ของสมาชิกภายในครอบครัว ลักษณะของงานที่ทำ ซึ่งคาดว่าจะมีผลต่อการเลือกใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิของสตรีที่มารับบริการ ดังนี้

ก. อาชีพ

อาชีพของสตรีเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการมารับบริการวางแผนครอบครัว จากการศึกษาของ Cowgill and others¹ ที่อำเภอบางเขน พบว่าสตรีที่มีสภาพการทำงานนอกบ้าน มีอัตราการตั้งครรภ์น้อยกว่าสตรีแม่บ้าน

จากการศึกษามารับบริการใส่ห่วงอนามัยของนายแพทย์อารี สมบูรณ์สุข พบว่าส่วนใหญ่ของสตรีที่มารับบริการวางแผนครอบครัว สามีมีอาชีพรับจ้างไร่นาและชาวนา² และจากการศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของมารับบริการวางแผนครอบครัววิธีต่าง ๆ ของโครงการวางแผนครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข พบว่าร้อยละ 70.0 มีสามีมีอาชีพเป็นชาวนา³ ในการศึกษาครั้งนี้ จากตาราง 25 เพื่อหา

¹ Donald O. Cowgill, Op.cit.: p. 28.

² Aree Somboonsuk, and others, loc.cit.

³ National Family Planning Project, Ministry of Public Health, Op.cit., p. 19.

ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับวิธีป้องกันการปฏิบัติงานที่สมัครผู้มารับบริการเลือกใช้ พบว่าสตรี
 ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร ไขยาแม่กับประทานสูงสุดร้อยละ 66.5 รองลงไปคือ
 กลุ่มสตรีที่อาชีพค้าขาย ไขร้อยละ 56.3 และผู้ที่ไขน้อยที่สุดคือแม่บ้าน ร้อยละ 40.6
 และในขณะเดียวกันเป็นกลุ่มที่ไขห่วงอนามัยมากที่สุด คือไขร้อยละ 18.9 รองลงมา
 ไขกลุ่มสตรีที่อาชีพเกษตรกร ไขร้อยละ 16.0 และค่าสูงสุดคือสตรีที่ประกอบอาชีพรับ
 ราชการ ไขร้อยละ 3.5 ส่วนการทำหมันนั้น ผู้มารับบริการมากที่สุดไขกลุ่มสตรีที่อาชีพ
 รับจ้าง ร้อยละ 42.3 รองลงไปไขกลุ่มสตรีที่รับราชการ ร้อยละ 39.3 และค่าสูงสุดคือ
 สตรีที่อาชีพเกษตรกร มีร้อยละ 14.9 จากตารางที่ 23 นี้ จะเห็นว่าสตรีที่อาชีพ
 เกษตรกรรม มีการไขยาแม่กับประทานสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ และมีการทำหมันน้อยที่สุดเมื่อ
 เปรียบเทียบกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มารับบริการ และเมื่อมาพิจารณาถึงการไขวิธีป้องกันการ
 ปฏิสนธิตามอาชีพของสามีจากตาราง 24 พบว่าสตรีที่สามีประกอบอาชีพเกษตรกร
 ไขยาแม่กับประทานร้อยละ 69.9 รองลงมาคือผู้ที่สามีประกอบอาชีพลูกจ้าง ร้อยละ
 66.7 และน้อยที่สุด คือกลุ่มสตรีที่สามีอาชีพรับราชการ ร้อยละ 44.3 ส่วนการไขห่วง
 อนามัย พบว่าสตรีที่สามีอาชีพค้าขายไขสูงสุดร้อยละ 17.2 รองลงมาคือกลุ่มที่สามี
 รับจ้างทั่วไป ไขร้อยละ 15.4 และผู้ที่ไขห่วงอนามัยน้อยที่สุด คือผู้ที่สามีอาชีพรับราชการ
 มีร้อยละ 12.2 แต่เป็นกลุ่มที่ทำหมันมากที่สุด คือผู้ที่สามีอาชีพรับราชการ ทำหมัน
 ร้อยละ 38.3 รองลงมาเป็นผู้ที่สามีค้าขาย มีร้อยละ 34.3 และน้อยที่สุดคือสตรีที่
 สามีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 13.4 จากตาราง 23 และ 24 จะเห็นว่าทั้งสามี
 ของตัวเองและตัวเองที่ประกอบอาชีพเกษตรกร จะไขยาแม่กับประทานสูงสุด และ
 ทำหมันน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสตรีในกลุ่มอาชีพทางเกษตรกรรมเหล่านี้มีรายได้
 ของครอบครัวต่ำมาก และอยู่ห่างไกลจากโรงพยาบาลไม่สามารถเข้ารับการผ่าตัดทำหมัน
 ได้ ไข ๆ ทั้งความต้องการจำกัดขนาดครอบครัวอยู่มาก และมีความกลัวมากกว่าพวกที่มี
 อาชีพรับราชการ ผู้ที่รับราชการสามารถที่จะเข้าไขทางสตรีวิทยาได้มากกว่า และจากผลการศึกษา
 ครั้งนี้อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ทุกกลุ่มอาชีพมักจะเลือกไขวิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราว
 มากกว่าแบบถาวร แต่กลุ่มสตรีที่สามีรับราชการจะนิยมไขวิธีทำหมันมากกว่ากลุ่มอาชีพ
 อื่น ๆ อาชีพจึงมีส่วนในการเลือกไขวิธีป้องกันการปฏิสนธิของภรรยาด้วย

ตาราง 23 อัตราส่วนร้อยละวิธีป้องกันการปฏิบัติสหสตรีเลือกใช้
จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	วิธีป้องกันการปฏิบัติ				รวม
	ยาเม็ด	ใส่ถุง	ฉีดยา	ทำหมัน	
รับราชการ	53.6	3.5	3.6	39.3	13.3 (56)
ค้าขาย	56.3	14.6	4.2	25.0	11.7 (48)
เกษตรกรรม	66.5	16.0	2.6	14.9	46.3 (188)
ลูกจ้างในโรงงาน	ก	ก	-	-	0.5 (2)
รับจ้างทั่วไป	46.7	6.7	4.4	42.3	11.2 (45)
แม่บ้าน	40.6	18.9	2.9	37.7	17.0 (69)
ไม่ระบุ	-	-	-	-	-
รวม	56.9 (232)	13.7 (56)	3.2 (13)	26.2 (107)	100 (408)

ก. จำนวนกลุ่มตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

ตาราง 24 อัตราส่วนร้อยละของวิธีป้องกันการปฏิบัติที่สตรีได้เลือกใช้
จำแนกตามอาชีพของสามี

อาชีพ	วิธีป้องกันการปฏิบัติ				รวม
	ยาเม็ด	ใส่ถุง	ฉีดยา	ทำหมัน	
รับราชการ	44.3	12.2	5.2	38.3	28.3 (116)
ค้าขาย	48.6	17.2	—	34.3	8.2 (35)
เกษตรกรรม	69.9	14.6	2.2	13.4	44.1 (179)
ลูกจ้างในโรงงาน	66.7	—	11.1	22.2	12.2 (9)
รับจ้างทั่วไป	49.3	15.4	3.1	32.2	16.2 (65)
ไม่ระบุ	ก	—	—	ก	1.0 (4)
รวม	56.9 (232)	13.7 (56)	3.2 (13)	26.2 (107)	100 (408)

ก. จำนวนกลุ่มตัวอย่าง น้อยกว่า 5 ราย

๗. การทำงานนอกบ้านของสตรีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว

ปัจจุบันความจำเป็นในทางเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้สตรีต้องออกทำงานนอกบ้านภายหลังการสมรสมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งที่เป็นงานด้านเกษตรกรรม และงานที่รับจ้างเป็นรายวันหรือรายเดือน ทั้งนี้เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัว และช่วยเหลือสมาชิกในการหารายได้มาจุนเจือครอบครัว การที่สตรีต้องออกทำงานนอกบ้าน ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องเว้นระยะของการมีบุตร และจำกัดจำนวนบุตรให้เบียดลง สตรีเหล่านี้จึงต้องหันมาใส่ใจป้องกันการใช้ชีวิตในการวางแผนครอบครัว เพื่อความสะดวกและมีเวลาในการออกไปทำงานนอกบ้าน จากการศึกษาของ วราภรณ์ พุ่มจำปา พบว่าสตรีที่ออกทำงานนอกบ้านภายหลังการสมรส มีอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านหลังจากสมรสแล้ว⁴

จากตาราง 25 พบว่าสตรีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวในกลุ่มที่ทำงานนอกบ้าน มีน้อยกว่าสตรีที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน กล่าวคือผู้ที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านมีร้อยละ 53.2 ส่วนผู้ที่ทำงานนอกบ้านมีเพียงร้อยละ 36.8 และเมื่อพิจารณาถึงการเลือกใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิของทั้ง 2 กลุ่มนี้ พบว่าเลือกใช้ยาเม็ดรับประทานมากกว่าวิธีอื่น ๆ กล่าวคือผู้ที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านใช้ยาเม็ดรับประทาน ร้อยละ 59.7 ผู้ที่ทำงานนอกบ้านใช้ร้อยละ 50.2 ผู้ที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านจะใช้ห่วงอนามัยมากกว่าผู้ที่ทำงานนอกบ้าน ผู้ที่ทำงานนอกบ้านจะเลือกใช้การทำหมันถึง ร้อยละ 31.3 ซึ่งมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ทำงานซึ่งใช้เพียงร้อยละ 23.3

⁴ วราภรณ์ พุ่มจำปา, เรื่องเดิม หน้า 22.

ตาราง 25 อัตราส่วนร้อยละการเลือกวิธีป้องกันการปฏิสนธิ
จำแนกตามการทำงานนอกบ้านหลังการสมรส

การทำงานนอกบ้าน	วิธีป้องกันการปฏิสนธิที่ใช้				รวม
	ชายเมื่อก่อน	ใส่ถุง	ฉีดยา	ทำหมัน	
ทำ	52.0	12.7	4.0	31.3	36.6 (150)
ไม่ทำ	59.7	14.3	2.7	23.3	53.2 (258)
รวม	56.9 (232)	13.7 (56)	3.2 (13)	26.2 (107)	100 (408)

ก. รายได้ในการทำงานหาเงินสำหรับสมาชิกในครอบครัว

รายได้ของครอบครัวนับได้ว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่มีผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์และขนาดของครอบครัว ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า มักจะมีสภาพทางสังคมและการศึกษาที่ต่ำกว่า บุคคลเหล่านี้มักจะเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบของการมีจำนวนบุตรมากเกินไป จึงมักเป็นผู้ที่มีความวิตกกังวลในการจำกัดขนาดของครอบครัว โดยการใช่วิธีป้องกันการปฏิสนธิที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับตน ส่วนผู้ที่มีรายได้น้อยกว่าหรือรายได้น้อยเพียงพอสําหรับสมาชิกในครอบครัว ก็อาจมีความวิตกกังวลที่จะจำกัดจำนวนบุตร เนื่องจากขาดความรู้และรายได้น้อยเพียงพอสําหรับเป็นอุปสรรคในการมารับบริการใด เช่น ฉายยาคุมทางไกลจากสถานพยาบาล อาจไม่มีเงินพอที่จะใช้จ่ายเป็นค่าเดินทางมารับบริการใด บุคคลเหล่านี้ต้องอาศัยบริการจากรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ เพราะไม่สามารถจะหาบริการด้วยตัวเองได้ จึงทำให้ครอบครัวของผู้ที่มีรายได้น้อย มักจะมีขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตามก็อาจพบว่าครอบครัวที่มีรายได้น้อยอาจมีบุตรมากได้ จากการศึกษานายแพทย์อาร์ สมบูรณ์สุข

พบวาระยะ 71.0 ของผู้ที่ใส่ห่วงอนามัย มีรายได้ต่ำกว่า 750 บาทต่อเดือน⁵ จากการ
 ศึกษารายงานการทำหมันของนายแพทย์มนัส อุดหนุนที่ พบว่า ผู้ที่มารับบริการ
 การทำหมันส่วนใหญ่มาจากครอบครัวกรรมกร ผู้ประกอบการเกษตร และข้าราชการซึ่ง
 ใ้โอกาสเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัวได้รวดเร็วมากนัก และผู้ที่มารับบริการทำหมันมักให้
 เหตุผลว่า รายได้เฉลี่ยไม่พอเลี้ยงครอบครัว⁶ จากการศึกษาครั้งถัดมาตาราง 26 พบว่า
 ร้อยละ 64.4 เป็นผู้มีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับสมาชิกในครอบครัว และมีเพียงร้อยละ
 27.1 ที่มีรายได้พอสำหรับสมาชิกในครอบครัว ผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับสมาชิกใน
 ครัวรั้วใช้ยามแะร้อยละ 65.4 ส่วนผู้มีรายได้เพียงพอ ใช้เพียงร้อยละ 45.5 ผู้มี
 รายได้เพียงพอกับผู้มีรายได้ไม่เพียงพอ ใช้วิธีใส่ห่วงอนามัยร้อยละ 11.8
 และร้อยละ 10.7 แต่ผู้มีรายได้เพียงพอจะใช้วิธีทำหมันมากกว่า นั่นคือผู้มีรายได้เพียง
 พอใช้วิธีทำหมันร้อยละ 38.2 ส่วนผู้มีรายได้ไม่เพียงพอทำหมันเพียงร้อยละ 23.9

5
 Aree Somboonsuk and others, A Report on the First Eight
 Month of IUD Service in an Urban Hospital in Thailand, The Second
 Seminar on Population of Thailand. (Bangkok: National Research
 Council, 1965) p. 83.

6 มนัส อุดหนุน เรื่องเดิม หน้า 137.

ตาราง 26 อัตราส่วนร้อยละของวิธีป้องกันการปฏิสนธิที่สตรีเลือกใช้
จำแนกตามรายได้ของสมาชิกในครอบครัว

รายได้	วิธีป้องกันการปฏิสนธิที่ใช้				รวม
	ยาเม็ด	ใส่ห่วง	ฉีดยา	ทำหมัน	
พอ	45.5	11.8	4.5	38.2	27.1 (110)
ไม่พอ	65.4	10.7	—	23.9	64.4 (263)
ไม่ระบุ	28.6	42.8	22.8	5.8	8.6 (35)
รวม	56.9	13.8	3.2	26.2	100 (408)
	(232)	(56)	(13)	(107)	

ง. ลักษณะของงานที่ทำ

ลักษณะของงานที่ทำก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ซึ่งน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมารับบริการวางแผนครอบครัว และการเลือกวิธีป้องกันการปฏิสนธิ เพราะสภาพของงานที่ทำ รายได้ เวลาในการทำงาน และสถานที่ในการทำงาน ที่แตกต่างกัน น่าจะมีผลต่อการ ใช้วิธีในการป้องกันการปฏิสนธิด้วย นายแพทย์สุร เกิดสว่าง และคณะ พบว่าประมาณ ครึ่งหนึ่งของผู้ใช้ยาเม็ดรับประทาน เป็นแม่บ้าน รองลงมาตามลำดับได้แก่ ช่างนา กรรมกร แมคคา ช่างราชการและเสมียน เหตุผลของการมารับบริการวางแผนครอบครัว ที่สำคัญมี 2 ประการ คือมีบุตรพอแล้ว และต้องการเว้นระยะการมีบุตรให้ห่างออกไป⁷ ในการศึกษาถึงการเลือกวิธีป้องกันการปฏิสนธิครั้งนี้ ตาราง 2๗ พบว่าสตรีเหล่านี้

⁷ สุพร เกิดสว่าง, ประภาส เพ็ชรเลิศ และ สุวนีย์ ริมภูสิตา เรื่องเดิม หน้า 205.

ทำงานให้ตัวเองและครอบครัวร้อยละ 29.1 ทำให้เอกชนร้อยละ 46.3 รับราชการ ร้อยละ 13.7 และที่ไม่ใช่ร้อยละ 10.9 และเมื่อพิจารณาถึงการเลือกใช้วิธี ป้องกันการปฏิสนธิ ปรากฏว่าผู้ที่ทำงานให้ตัวเองและครอบครัว เป็นผู้ที่ใช้ยาเม็ดรับประทาน มากที่สุด ร้อยละ 56.8 รองลงมาคือผู้ที่รับราชการ ร้อยละ 53.6 และต่ำสุดคือผู้ที่ ทำงานของเอกชน มีร้อยละ 43.8 และผู้ที่ทำงานให้กับตัวเองและครอบครัว เลือกใช้ วิธีใส่ห่วงอนามัยมากที่สุด คือร้อยละ 16.2 รองลงมาคือผู้ที่รับราชการ ใช้เพียง ร้อยละ 15.5 ผู้ที่ทำงานให้เอกชนใช้น้อยที่สุด ร้อยละ 10.2 และผู้ที่ทำงานให้กับเอกชน นี้เป็นผู้ที่ใช้วิธีทำหมันมากที่สุด คือร้อยละ 40.5 รองลงมาคือผู้ที่รับราชการ มีร้อยละ 39.3 และน้อยที่สุดคือผู้ที่ทำงานให้กับตัวเองและครอบครัว มีร้อยละ 27.0 โดยทั่วไป อาจจะพอล่าวได้ว่าผู้ที่ทำงานให้กับตัวเองหรือครอบครัว มีแนวโน้มที่จะใช้วิธีรับประทาน ยาเม็ดแบบชั่วคราวมากกว่าผู้ที่ทำงานให้กับเอกชน ซึ่งมีแนวโน้มที่จะใช้วิธีทำหมันมากกว่า วรรณ ๆ

ตาราง 29 อัตราส่วนร้อยละเลือกใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิ
จำแนกตามลักษณะของงานที่ทำ

งานที่ทำ	วิธีป้องกันการปฏิสนธิที่ใช้				รวม
	ยาเม็ด	ใส่ห่วง	ฉีดยา	ทำหมัน	
ทำให้ตัวเองและครอบครัว	56.8	16.2	—	27.0	29.1 (117)
ทำงานของเอกชน	43.8	10.2	5.5	40.5	46.3 (188)
รับราชการ	53.6	15.5	1.6	39.3	13.7 (56)
ไม่ระบุ	55.3	15.2	4.5	25.0	10.9 (47)
รวม	56.9	16.7	3.2	26.2	100 (408)
	(232)	(56)	(13)	(107)	